

Hummerkriminalitet II

- Rapport fra feltarbeid sommeren 2008
- Oppskrift på frivillig oppsyn

Tyvfiskeredskap beslaglagt av politi og kystvakt sommeren 2008, blant annet etter tips fra Naturvernforbundet.

Forsidefoto og alle foto: Norges Naturvernforbund

Tekst

Bernt Rydland Olsen

e-post: bro@naturvern.no

Per-Erik Schulze

e-post: pes@naturvern.no

Norges Naturvernforbund

Grensen 9B

0159 OSLO

Tlf. 23 10 96 10

e-post: naturvern@naturvern.no

www.naturvern.no

Norges Naturvernforbund ble grunnlagt i 1914 og er Norges eldste og største natur- og miljøvernorganisasjon. Norges Naturvernforbund er et redskap for deg og alle andre som synes at natur og miljø er viktig. Bli medlem: <http://www.naturvern.no/medlem>

Hummer vekker et stort engasjement hos alle enten det er yrkesfisker, oppsynsmann, hytteeier eller lokal fritidsfisker. Dette så vi i fjor (se rapport 8/2007) ved stor oppslutning på vårt hummerseminar. Presseomtalen av hummer siden da har også vært formidabel.

Hummerbestanden er kun en tidel av hva den burde være. Dette er så lavt at den er oppført på den norske rødlisten over truede arter, og den er dermed i trøbbel. Det betyr at både allemannsretten til å høste av havets ressurser, og det kommersielle fisket, står i fare.

Dessverre ser det ikke ut til at tyvfisket har opphørt. I fjor samlet vi naturvernere, fritidsfiskere og yrkesfiskere for å drøfte hvordan man best kan få bukt med tyvfisket. I år valgt vi å handle ved å følge et felles opprop om mer oppsyn. Det førte våre medarbeidere ut i felten for å lete etter ulovlige redskaper. Resultatene ble som forventet ikke veldig oppløftende for hummeren, men det kan man heller ikke si for en del av de hummerkriminelle. Med denne rapporten gir vi en oversikt over våre funn og erfaringer fra skjærgården og til slutt en oppskrift på hvordan dere kan delta aktivt i det frivillige oppsynet langs kysten.

For Norges Naturvernforbund

Bernt Rydland Olsen
Per-Erik Schulze
Arnodd Håpnes

Hovedtrekk i regler og praksis for å bygge opp hummerbestanden

- **På kyststrekningen fra svenskegrensen til og med Sogn og Fjordane fylke er det kun tillatt å fange hummer i perioden fra 1. oktober klokken 08:00 til og med 30. November klokken 08:00, mens fisketiden for resten av landet er 1. oktober 08:00 til og med 31. desember.** Øvrig tid på året gjelder en streng fredning. Indre Kystvakt, politi, naturoppsyn og fiskerioppsynet sammen med flere organisasjoner driver i tett samarbeid utstrakt spaning og oppsyn. Bøtenivået på ulovlig fiske er økt betraktelig de siste årene, senest en bot på 18.000kr til en fritidsfisker med 3 redskap i Østfold. Det er også slått fast i retten at en ikke kan påberope seg "uvitenhet" om fiskeregelverket når det gjelder hummer.
- **All fiskeredskap med vak eller bøye skal for fritidsfiskere merkes tydelig med fullt navn og adresse til eier på vaket.** Redskap uten vak skal merkes på selve redskapen. Yrkesfiskere merker redskapen med fiskerimerke som skal være gyldig i fiskeridirektoratets merkeregister. Umerket og ufullstendig merket redskap er ulovlig og beslaglegges konsekvent av oppsynet. Eksempler på ufullstendig merking er om deler av navn og adresse er uleselig, og om det kun er et båtnummer, navn eller telefonnummer. Merking med flere navn på samme redskap er ikke lov.
- **Hummer er bare tillatt å fiske med hummerteiner.** Hummerteiner er spesiallaget redskap for hummerfiske, og skal blant annet ha spesielle fluktåpninger for småhummer. Det skal være minst en 60 mm bred, rund, fluktåpning fra hvert kammer i hummerteiner, og de skal plasseres nederst på siden. Hummer tatt i garn, ruser, krabbeteiner eller liknende skal alltid settes ut fritt i sjøen igjen, også i selve hummerfisketiden. Å ta hummer ved dykk er også forbudt.
- **Hummer med utvendig rogn er fredet hele året.** Meningen med denne regelen er å verne om hunnhummeren som skal sikre videre rekruttering. Rognhummer tatt under hummerfisket skal fra i år settes fri i sjøen. Du bør ikke tukle med rognen for å fjerne den da det er mulig å spore.
- **I fredningstiden er det forbudt å oppbevare levende hummer i samleteiner, nett og liknende.** Hummer som ved inngangen til fredningsperioden er innmeldt og registrert av salgslagene for omsetning kan likevel oppbevares i sjøen inntil slik omsetning kan skje. I hummersesongen kan man oppbevare hummer, men sanke- og samleteiner skal alltid merkes på tilsvarende måte som annen fast redskap i sjøen, dvs. med fiskerimerke eller navn og adresse.
- **Det er forbudt å bruke torskeruser på kyststrekningen fra svenskegrensen til og med Møre og Romsdal fylke i perioden fra 1. mai til 31. desember.** Yrkesfiskere kan søke om dispensasjon. Fritidsfiskere kan fiske torsk med ruser i selve hummersesongen kun i den grad de avstår fra hummerfiske, og kan da erstatte teine for ruse opp til 10. For åleruser anbefaler vi eier å binde et trådkryss i inngangen slik at hummer holdes ute mens ålen fortsatt kan gå inn. Ruser skal alltid røktes med få dagers mellomrom slik at de ikke går full av død fisk. Agnete ruser er straffbart.
- **Minstemål for hummer i hele landet: 25 cm total lengde eller 9 cm ryggskjoldlengde.** Minst ett av disse målene skal være oppfylt.
- **Fritidsfiskere kan i hummersesongen fiske med maksimalt 10 hummerteiner per person og per fartøy.** Manntallsførte fiskere kan fiske med inntil 100 hummerteiner per person og per fartøy. Er du flere fritidsfiskere i samme familie, kan hver person ha 10 teiner, men de kan ikke trekkes av samme fartøy på samme tur. Denne regelen er ment å begrense fisketrykket på bestanden, og målet er en halvering av antall redskap i sjøen. Vi anbefaler derfor at hver familie faktisk fisker mindre på hummeren enn før, istedenfor å finne måter å opprettholde teineantall som tidligere.

På Skagerrakkysten er videre helligdagsfredningen (inkluderer søndager), minstedybden for krabbeteiner og krabbegarn i Hummerfredningstiden (25m), samt forbudet mot setting og trekking av teiner i mørket videreført uforandret.

Innhold

HOVEDTREKK I REGLER OG PRAKSIS FOR Å BYGGE OPP HUMMERBESTANDEN	5
INNHold	7
DEL I.....	9
INTRODUKSJON.....	9
HVORFOR ER NATURVERNFORBUNDET PÅ HUMMERPATRULJE?	9
<i>Hva fant vi?</i>	10
Umerkede redskap.....	10
Utydelig merket.....	11
Lovlig merket, ulovlig satt	12
Kamuflerte redskaper	12
Utspekulerte redskap: Hummergarn	13
Misbruk av yrkesfiskermerker	15
Nytten av spaning	15
Noen redskaper er hån mot norske naturverdier	17
<i>Egenfisket sommer-hummer til middag kjære?</i>	19
<i>Veien videre - å få stoppet stortjuvene</i>	19
DEL II	21
KOKEBOK FOR FRIVILLIG OPPSYN	21
<i>Hva er et frivillig oppsyn?</i>	21
<i>Hva er lov og ikke lov?</i>	21
<i>Praktisk</i>	21
Utstyr i båten	21
Framgangsmåte ved frivillig oppsyn	22
Noen greie normer.....	23
Viktig kontaktinformasjon for tips	23
Sist men ikke minst	24
TAKK.....	24

DEL I

Introduksjon

Ansatte og en rekke frivillige i Naturvernforbundet har sommeren 2008 brukt flere uker i båt langs kysten for å speide etter ulovlig hummerfiske.

Bakgrunnen for årets hummerpatruljering er å utforske i praksis hvordan vi alle, som privatpersoner langs kysten, kan utgjøre en forskjell og bidra til reduksjon i det ulovlige hummerfisket. Vår viktigste oppgave som supplement til myndighetenes oppsyn er å bidra med lokalkunnskap, feltobservasjoner og navngitte tips om mulig tyvfiske og ulovlig omsetning. Slik aktiv informasjonsflyt i lokalmiljøer og mellom lokalmiljø og oppsyn er avgjørende for å få bukt med tyvfiske.

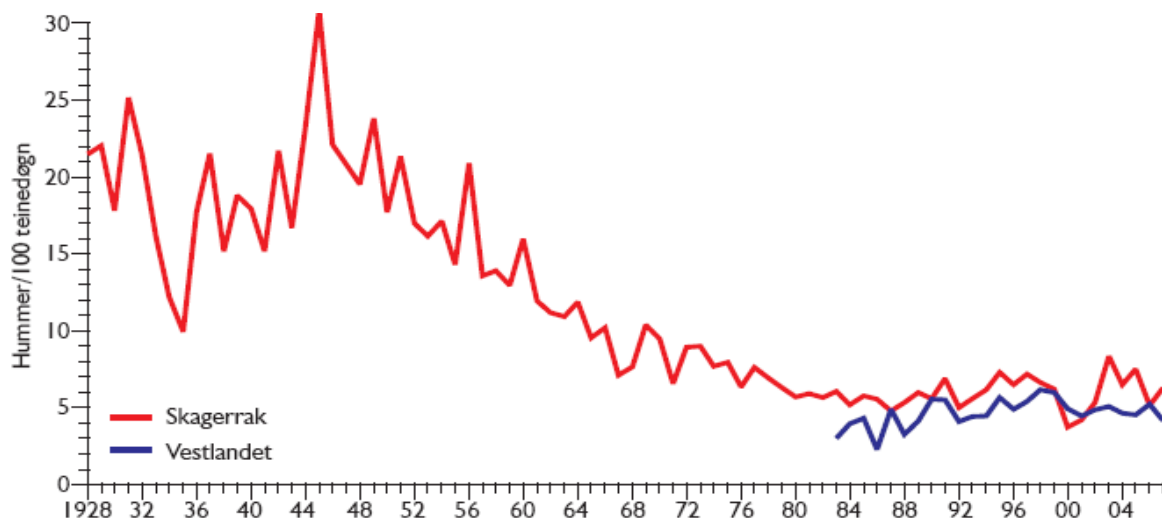
Vi vil gjerne gjøre leseren oppmerksom på at vi alltid informerte kystvakt og politi om hva vi foretok oss og hadde sett, og at Naturvernforbundet arbeider innenfor norsk lov og rett.

Vi har valgt å delvis maskere kjennetegn på redskap og personer som vises i rapporten, og hvis noen føler seg urettmessig omtalt ber vi på forhånd om unnskyldning for dette. Vi er glade for alle kommentarer og tips.

Vi har i samforståelse med Kystvakt og politi etablert en egen hjemmeside og tipstelefon om hummertyvfiske som er åpen fra 19. september 2008, www.naturvern.no/hummertyvfiske-tips.

Hvorfor er Naturvernforbundet på hummerpatrulje?

Aldri før har hummer fått så mye omtale i media som nå, eller så store oppsynsaksjoner. Til tross for økt bevissthet rundt regler og hummerbestandens dårlige tilstand ser vi ennå ingen klare tegn på mer hummer i sjøen. Derfor er det fortsatt behov for at vi viser hummeren omtanke og oppmerksomhet. Figur 1 viser tydelig at den langsiktige negative trenden i bestanden har stabilisert seg på et lavt nivå.

Figur 1. Hummerens fangstbarhet 1928 til 2007. Grafen viser gjennomsnittlig antall hummer fanget, oppgitt per 100 teiner som har ligget et døgn i sjøen. Havforskningsinstituttet.

Hva fant vi?

Store deler av kyststrekningen fra Arendal til Kragerø og Langesund fikk besøk av Naturvernforbundet sommeren 2008. I tillegg hadde vi speidere i Vestfold, Østfold og flere steder på Sørvestlandet.

Uansett hvor vi befant oss fant vi ulovlige redskaper. Muligens er det ennå noen som setter redskap ulovlig fordi de ikke kjenner merkeregler og dybdebegrensninger. Vi mener allikevel at både det høye medietrykket om hummerregler, og måten redskap er satt på, tilsier at de fleste umerkede redskap er satt etter hummer med fullt overlegg. I denne rapporten tar vi for oss noen av de verste funnene denne sommeren.

Ved å bruke nedsenkbart undervannsvideokamera kunne vi enkelt inspisere ruser, garn og teiner. Vi hadde også ved et par anledninger politimyndighet til stede og kunne dermed heve den ulovlige redskapen for undersøkelse og avfotografering.

Vi kan slå fast fra våre observasjoner at det er ingen gruppe som skiller seg spesielt ut. Tyvfiske foregår av både fastboende og sommergjester. Det er imidlertid viktig å påpeke at systematisk tyvfiske utføres kun av noen få enkeltpersoner, mens det store flertallet i stor grad følger fiskereglene og respekterer tradisjonen på sjøen som tilsier at 1.oktober når hummerfisket starter er en hellig dato.

Umerkede redskap

Omtrent en tredel av redskapen vi ser på sommeren er helt uten kjennetegn som er nødvendig for å identifisere eier. Merkeplikten har vært allment kjent i all tid, og det viser seg ikke uventet at umerket redskap oftest er ulovlig også på andre måter.

Umerkede gjengangere = flere redskaper med samme eier. Er man på en tilfeldig fisketur stikker ikke disse seg ut, men i vårt ærend kommer de tydelig fram. I tillegg til at merker, tau eller redskapen er like, finner vi også flere trekk ved metoder og redskap som tyder på at de har samme eier. I disse tilfellene bør det legges inn ekstrainsats for å identifisere fangst og eier.

I et slikt tilfelle i Arendal, hvor det i ett enkelt område med god hummerbunn lå flere umerkede redskap med samme kjennetegn, valgte vi å undersøke innholdet i redskapen. Redskapen (bilde 1) viste seg å være en ruse med to hummere. Ved hjelp av undervannskamera fikk vi bekreftet at alle de andre redskapene i samme område også var ruser. Felles for plasseringene var at de alle var satt på anerkjente hummerplasser. Med undervannskameraet kunne vi også konstatere at bunnforholdene ropte hummer med store bokstaver. Redskapen ble meldt til det lokale politikammer som samme dag rykket ut og beslagla den, men fanget hummer ble sluppet ut.

Bilde 1 a) og b). Hummer fanget i umerket ruse i fredningstiden. Bernt Rydland Olsen setter ut to hummere tatt i ruse. Foto: NNV.

Utydelig merket

Slike er nok en blanding av overlegg og latskap. I ytre områder var det mange utydelige merker på krabbeteiner som var satt ulovlig grunt (skal være minst 25 m). I mange tilfeller er det lett å se at man velger å merke dårlig. De utydelige overflatemerkene på bilde 2 er ikke uvanlig, og dessverre finner vi (via kamera) at det ofte ligger ulovlig redskap under.

Bilde 2. Teksten er vasket av, men det som i tillegg kan tolkes er at den i utgangspunktet var skrevet på en måte som gjør den vanskelig å lese for dem som kontrollerer. Dårlig merket redskap er ulovlig på samme måte som umerket redskap, og blir i de fleste tilfeller beslaglagt.

Lovlig merket, ulovlig satt

Vi finner også redskaper som er ulovlig satt, men med fullt navn og adresse. Når myndighetene plukker opp disse blir de anmeldt og bøtelagt. Som nevnt i oversikten over regler og praksis i starten av denne rapporten kan ikke eier slippe beslag og forelegg eller påtale ved å hevde uvitenhet om regelverket.

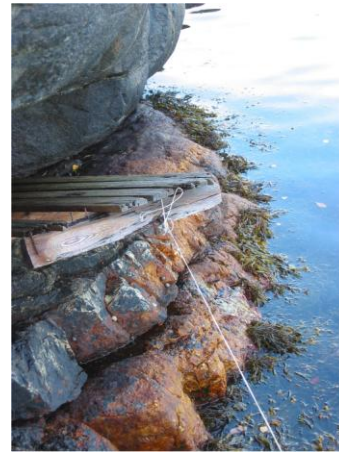
Ved grove tilfeller fant vi lange lenker med ruser eller krabbeteiner satt ulovlig på 7-8 meters dyp, på hummersteinbunn. Her vet eier godt hva han driver med, og spiller tydeligvis med høy innsats og mye redskap og satser på at et enkelt overflatemerke med navn og adresse ikke skal vekke oppsikt og bli nærmere undersøkt (Bilde 3 a).

Bilde 3 a) en av flere redskapslenker funnet på ulovlig dybde. Bilde b): bøya til en fritidsfisker som er sitt merkeansvar bevisst, fullt navn og adresse var oppgitt på bøyas andre side.

Kamouflerte redskaper

Dette er den formen for fiske vi har minst sansen for. Fisker viser her forakt for forvaltningen og demonstrerer tydelig at vedkommende ikke ønsker å delta i samfunnet på sjøen etter de gjeldende normer og regler. Det kan argumenteres med at kamuflasje er for å unngå tap av utstyr på grunn av tyveri. Imidlertid skal det da selvfølgelig henge på en merkelapp på linen eller redskaper under overflaten. Som oftest viser slike nesten usynlige liner festet i land (bilde 4) ikke å ha noen form for merke overhodet.

Bilde 4. Slike liner er ofte vanskelig å legge merke til på avstand og mangler i de fleste tilfeller noen form for navnermerke. En meget vanlig måte å skjule redskapene på. Foto: NNV

Noen varianter av kamuflerte vak for ulovlig fiskeredskaper

- Isoporbit
- Plankebit som kile med spiker for feste av lina
- Sjømerke
- Line festet under kai
- Flaske
- Line fra stein under vann i fjæra
- Ruselenke som ligger direkte på bunnen
- Fiskesnøre bundet i land hvor selve lina starter under vann
- Vak satt under overflaten, med eller uten utløser for oppstigning

Utspekulerte redskap: Hummergarn

Ser vi ingen merker de første meterne trekker vi dem i noen tilfeller opp for å sjekke om dette er ulovlig hensatt redskap som dermed bør berges av hensyn til fisk og fiskerier. I flere tilfelle fant vi for eksempel garn i dårlig forfatning med fisk i alle grader av forråtnelse (bilde 5).

Bilde 5. Lukten er nesten ikke til å tåle når vi trekker garn med råttne fisk. Foto: NNV

Bilde 6. Bildet viser et vak som er tilnærmet umulig å se når det ligger i sjøen. Det er umerket. Ifølge regelverket skal flytende vak uansett størrelse være merket med navn og adresse. Det er lov å sette redskap "blindt", dvs. uten overflatevak, men da skal redskapen være merket i seg selv, og selvfølgelig ellers oppfylle fiskereglene og fredningstid. Rusene under dette vaket, samt flere av naborusene med samme vak, inneholdt agn i form av råttne fisk og fangst av flere hummer, i starten av august. Foto: NNV

På grunn av dønninger som gjør det vanskelig for eier å trekke redskapen dersom den er satt direkte fra fjæresteinene er denne formen for kamuflasje (bilde 4) mest vanlig i indre leia. I ytre deler må man oftest ty til flytende merker, men også der ser man stor oppfinnsomhet. Noen få ganger oppdager man merker langt under overflaten og andre ganger en blank flaske. Bilde 6 viser et eksempel på en versjon som man ikke ser så ofte.

Misbruk av yrkesfiskermerker

Ved flere tilfelle har vi funnet en rekke redskap med kjennetegn som viste seg å ha tilhørt fiskere som i dag har gått bort eller er ute av fiskermanntallet (bilde 7). Slike tilfeller avsløres ved å sjekke alle yrkesfiskermerker opp mot de aktuelle listene over manntallførte fiskere. Slike saker er ikke helt uvanlig og blir håndtert av fiskeridirektoratet. Uansett bakgrunn er det ulovlig å fiske med "falske skilt".

Bilde 7. Hvem ville mistenkt disse for å være ulovlig? Merket er tydelig og gir et signal om at dette er en profesjonell yrkesfisker, noe det ikke var i disse tilfellene. Foto: NNV

Nytten av spaning

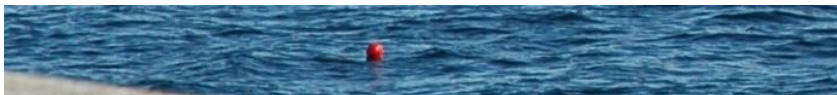
Under sommerens offisielle oppsynsaksjoner der det ble beslaglagt flere hundre redskap, de fleste umerkete, konkluderte Kystvakten og politi at hvis ikke situasjonen bedrer seg, vil de bli nødt til å ta i bruk spaning som verktøy for å komme tyvfisket til livs.

Ønsker man å ta noen på fersken må man bruke tid og ressurser. Med Kystvaktens uttalelse i tankene, testet vi ut spaning som metode for frivillige ved å bruke et par timer to dager på rad i et område ved Portør, Kragerø (se kart). Ved en tilfeldighet kom vi over mange teiner på rekke og rad (kontrollert med undervannskamera) som var satt ulovlig på ca 7 meters dyp. Alle på gode hummerplasser.

Kartet viser et utdrag fra et sjøkart med påskrevet våre observasjoner av en rekke "tvilsomme" eller klart ulovlige redskap satt i det samme området. Dette var både garn og teiner, og alle viste seg å tilhøre samme gruppe sommergjester.

Som sivile oppsynsmenn uten politimyndighet er det lite vi kan gjøre med en slik sak annet enn å oppfordre fiskerne om å merke redskap og sette den lovlig. I dette tilfellet hadde vi også anledning til å vente på trekking dagen etter for å ta bilder av eventuelle ulovlige handlinger. Det viste seg ikke særlig overraskende at morgentimene er en god tid for å drive spaning (se bilde 8).

Bilde 8. Serien viser en eller flere familier på sommerferie. På nederste bilde er det mulig å se at det er en teine de trekker. Akkurat her trekker de umerkede teiner satt på typiske hummerplasser på 10 mindre enn meters dyp. Foto: NNV

De viste seg å være tilreisende som leide båter og hytte hos en lokal aktør i Portør utenfor Kragerø. (bilde 9) I slike tilfeller skal det ikke være mulig å unngå kjennskap til reglene. Foruten fisker selv har også utleier av sommerbolig, båt og redskap et ansvar for å formidle informasjon til gjestene. Dette er pinlig for reiselivsnæringen og tjener ingen. Både bildemateriale og detaljert kartskisse var en del av det politiet og Kystvakt fikk overlevert.

Bilde 9. Hvit båt i midten ved dette utleiestedet er identisk med jolle til vedkommende i bildeserie over som trakk umerkede teiner satt ulovlig grunt. Personene på bildet har ingenting med saken å gjøre. Foto: NNV

Noen redskaper er hån mot norske naturverdier

Se på bildene 10 og 11 og spør deg selv hvilke holdninger enkelte har til matauk og høsting.

Bilde 10. Så mye halvspist og råttent fisk i en ruse er ikke ment til å lokke til seg verken torsk eller ål. Denne fiskeren har enten bestemt seg for å fange hummer, eller helt glemt bort sitt røktingsansvar. Foto: NNV

Bildene viser resultatet av å la redskapen stå urøktet, dvs. at de er blitt stående på bunnen for å samle opp fisk i ulik grad av forråtnelse. Garnsetting er ikke ulovlig, men det er åpenbart at dette er garn som er satt ut for å fange hummer som vikler seg inn når den spiser på råttent fisk. Ruser på sin side sies å "agne seg selv" dersom de blir stående lenge nok urøktet. For fisk og skalldyr som blir fanget i slik råttenskap, er det utvilsomt et angstfylt endelikt, og dyrevern-etisk er denne type fiske helt forkastelig, uavhengig av om det er ulovlig hummerfiske eller ikke som er hensikten. Regelverk og alle tilrådingene er også helt klart på at fiskeredskap skal røktes jevnlig og at det er forbudt å hensette redskap.

Bilde 11. Garnet er i en slik forfatning at det ikke er ment for annet enn å fange agnfisk. I garnet fant vi en god del halvspist fisk, og masse skalldyr. Dette er det vil kaller spøkelsesgarn (forlatte garn som fisker fortsatt) eller krabbegarn, oftest ment for å fange hummer. Dette er garn som har stått urøktet lenge, Dette er garn som har stått urøktet lenge, og er ofte fullt av hull etter hummer som er klippet ut av garnet. Foto: NNV

Egenfisket sommer-hummer til middag kjære?

Hvilken fortsettelse av dialogen over foretrekker du?

Denne:

"Bare tuller, det stod 2 stykker i rusen ute på Måkeberg. Barna hadde glede av å slippe dem ut igjen. Den ene hadde egg også."

Eller denne?

"Fyr opp kjelen kjære, tre hummere gikk seg fast i garnet i dag."

Som forkjempere for natur og kystkultur må vi selv stille oss spørsmålet: Er allemannsretten lenger forsvarlig?

Vår frihet til å ta naturen i bruk og til å høste av den på allmenningsbasis er unik på verdensbasis. Men slik frihet står og faller på at vi aksepterer og følger opp felles kjøreregler og begrensninger. Når rettighetene misbrukes, og noen av oss forsyner seg slik at det går ut over naturens tålegrenser, mens andre ser på, mister vi grepet om vår egen frihet. Ironisk nok blir da nye begrensninger, strengere forskifter og til slutt forbud eneste mulighet til å bevare allemannsretten på sikt.

Det er liten tvil om at det beste bidraget for å unngå flere innskrenkninger er at vi alle tar vår del av dugnaden som må til for vern av hummeren og naturen. Dette betyr både å respektere regelverket, og å melde fra dersom man har mistanke om ulovligheter. Tips kan nå for eksempel enkelt meldes til www.naturvern.no/hummertyvfiske-tips

Veien videre - å få stoppet stortjuvene

Fokus ved dette feltarbeidet har vært å synliggjøre og avsløre det "alminnelige" tyvfisket, og bidra med frivillige ressurser til oppsynsinnnsatsen. Den økte informasjon og oppsynsinnnsatsen har allerede gitt seg utslag i at de fleste nå kjenner og følger fiskereglene. Rettspraksis etablert i 2008 gjennom en dom i Østfold er at ingen lenger kan påberope seg "uvitenhet" om regelverket.

Det har aldri vært sosialt akseptert i den tradisjonelle kystkulturen å fange hummer i fredningstida. Ikke bare er det truende for bestanden, men det er en ufin tjuvstart på sesongen. Respekten for hummerfredninga ser nå gradvis ut til å spre seg også blant de nye og unge brukerne av skjærgården. 1.oktober når hummerfisket åpner er for de fleste en hellig dato, og datoen bør også hegnas om av de som er nye på kysten.

Dessverre har vi i løpet av sommeren og de siste par årene mottatt konkret informasjon om at noen få navngitte enkeltpersoner driver ikke bare tyvfiske av hummer for eget forbruk, men utstrakt ulovlig fiske som også blir omsatt svart.

Tipsene kommer fra flere deler av landet og forteller om både yrkesfiskere og fritidsfiskere. Hummeren fanges i krabbeteiner, ruser og garn i løpet av året og lagres skjult i sjøen. Både samlenett, samleteiner og vanlige ruser brukes til

oppbevaringen. Oftest er disse satt godt gjemt, og uten noen kjennemerker slik man nå er pålagt.

Svart omsetning av hummer skjer hele året, både til privatpersoner og restauranter, men topper seg gjerne i forbindelse med starten på det lovlige fisket. Tjuvfiskeren kan da forsøke å "hvitvaske hummeren" ved å levere den til privat kunde eller til fiskesalgslag som om den var fisket i sesongen. Vi har informasjon om flere enkeltpersoner som leverer hundrevis av tyvfisket hummer i året. Med en omsetningsverdi opp mot hundretusen kroner eller mer kan man slå fast at dette er grov kriminalitet, både økonomisk og miljømessig.

Det bør imidlertid vekke mistanke hos enhver hummerkjøper når en fisker eller fritidsfisker er i stand til å levere flere hundre hummere allerede første uka i hummerfisket. Offisiell fangsstatistikk viser at selv en veldig god hummerfisker med dagens bestandssituasjon sjelden klarer å få mer enn en hummer per 10 teiner i sjøen i et døgn. En fritidsfisker skal dermed ikke være i stand til å fange mer enn ca 6 hummer per uke i sesongen. For en yrkesfisker kan dette ganges med 10, og blir da maksimum 60 hummer per uke. I tillegg vet man at fangstraten ofte går dramatisk ned etter de første ukene, og at en del av fangsten er rognhummer eller undermåls og dermed ikke omsettelig.

En annen ting hummerkjøpere bør være oppmerksomme på er at det er heleri og straffbart å kjøpe tyvfisket eller svart omsatt hummer. For å unngå dette bør du dermed

- 1) Kun kjøpe hummer hos fiskesalgslaget eller offisiell sjømatleverandør.
- 2) Be om å få vite opprinnelse (fisker og sted) på hummeren, og hvor lenge den har vært lagret.
- 3) Se etter tegn på at hummeren kan ha stått lenge i oppbevaring, for eksempel skadete følehorn eller kroppsdeler, infeksjoner med mer.
- 4) Se etter tegn på at hummeren har vært med rogn som deretter har blitt fjernet. Dette vil synes som rognrester eller skader under kroppen.

Dette profesjonelle tyvfisket vil nok få spesiell fokus i tiden fremover, og tips, gjerne anonyme, fra de som kjenner til svart omsetning kombinert med fiske i eller utenfor fredningstiden vil bli tatt svært godt imot. Det er varslet høyere spaningsinnsats, og langt strengere straffer.

Vi minner her igjen om vår nyetablerte hjemmeside som skal gjøre det lettere å tipse

www.naturvern.no/hummertyvfiske-tips

DEL II

Kokebok for frivillig oppsyn

Hva er et frivillig oppsyn?

Kort fortalt er det privatpersoner på tur, enten med formål å registrere ulovlige fiskeredskaper i sjøen eller bare på tur med andre formål. Uansett er hensikten å notere seg om fiskeredskap er satt riktig etter gjeldende regler for sesongen. Et frivillig oppsyn vil ha ulike muligheter etter hvilket utstyr man har tilgjengelig. Siden man ikke har anledning til å trekke opp andres redskap, vil ikke ulovlig redskap som er merket oppdages med mindre man har utstyr som kan hjelpe til. Med ekkolodd (evt. loddeline) og undervannskamera kan imidlertid frivillig oppsyn melde inn alle former for ulovlige redskaper og fiskemetoder de registrerer.

I sin enkleste form kan frivillig oppsyn gjøres fra land, men båt er i praksis et minimum for å være noenlunde effektiv. Småbåter som kan gå lett mellom holmer og skjær er å foretrekke. Er man på tur med snekka kan man likevel holde øynene åpne.

Hva er lov og ikke lov?

Som privatpersoner er det ikke tillatt å trekke opp andre fiskeres redskaper. Dette er lovbrudd, og man får en dårlig sak når bevis på ulovlig redskap mister sin verdi fordi det er tuklet med av andre enn ansvarlig myndighet. Politiet eller annen myndighet må være den som fysisk trekker opp redskapen og dokumenterer lovbruddet.

Saltvannsfiskeloven gir en viss anledning til å berge redskap som er hensatt urøktet eller forlatt, også kalt spøkelsesredskap, som utgjør en trussel for fisk, skalldyr og dermed også fiskeriene. Dersom man for eksempel oppdager et nedslitt garn full av rått fisk, er det etter vårt syn liten grunn til å la det fortsatt ligge i sjøen, men dette blir til en viss grad en moralsk avveining for den enkelte. Uansett skal berging av redskap alltid meldes til nærmeste myndighet, samt redskapens eier hvis denne er kjent. Man har krav på bergelønn, samt fangsten i redskapen (med unntak av hummer som skal slippes ut).

Praktisk

Utstyr i båten

Vi forutsetter at den frivillige setter sikkerhet høyt og følger de normer som gjelder sikkerhet til sjøs. Utstyr som er påbudt og anbefalt for sjøsikkerhet i båt skal alltid være på plass.

Utover båt er det nesten kun fantasien som setter grenser, men vi skal prøve å komme med noen enkle anbefalinger, og i tillegg si litt for den som vil strekke seg lenger.

Merkeregisterliste for yrkesfiskere er viktig siden yrkesfiskerredskap kan dominere større områder og det er greit å kunne sjekke at kjennetegnene faktisk er aktive i bruk. Se *Del I* for sak hvor det ikke var tilfellet. Listene kan lastes ned fra <http://www.fiskeridir.no/register/fartoyreg/>. Du kan også ringe direkte til fiskeridirektoratets merkeregister for å sjekke et nummer.

GPS og sjøkart er meget nyttig når man skal formidle observasjonene videre. For lokalt politi opplever vi at det er mest nyttig med en stedsnavnbeskrivelse og for kystvakten er det gjerne viktigere med posisjoner. Vi anbefaler at dere tar egen kopi av sjøkart i A4 over de områdene dere trenger og laminerer dem da kartene gjerne blir brukt mer enn på vanlige turer. Har du GPS lagrer du redskapsobservasjonen samtidig som du i en liste gir nærmere beskrivelse av redskap, dybde og lokalitet.

Båtshake er ofte med i båten og er nyttig når man vil sjekke overflatemerkene.

Skrivesaker og gjerne vannfast papir og blyant kommer godt med for de fleste siden hukommelsen ikke alltid strekker til.

Kamera er noe de fleste har eller kan låne og er et viktig virkemiddel for å dokumentere observasjoner.

Vannkikkert (dykkebriller) er noe som viser seg nyttig. Den kan også i noen tilfeller erstatte og til og med være bedre enn et kamera. Vannkikkert er noe barna liker godt så det er alltid en god investering.

Kikkert kan være nyttig i mange sammenhenger. Drar man tett på land er det gjerne ikke det man bruker mest, men har man en større båt man ikke ønsker tett på land hele veien kan en kikkert gjør stor nytte. Også hvis det er en kombinerttur kan det være en fordel med kikkert.

Ekkolodd finnes på flere og flere båter. De er i dyreste laget å investere i for dette formålet alene, men da det er dybdebegrensinger for teiner utenom hummersesongen kommer det godt med om man har det.

Loddeline er et enkelt og rimelig redskap. Merk tauet for hver 5 meter eller liknende. Det er meget effektivt for raskt å slå fast om teinen ligger grunnere enn tillatt. Ikke minst billigere enn ekkolodd.

Undervannskamera styrt fra overflaten tilsvarende et sportsfiskekamera kan være noe for den mer spesialiserte og ambisiøse. Relativt gode slike kan kjøpes i Norge for kun et par tusen kroner, med en rekkevidde ned til 20 meters dyp. Vårt kamera har en batterikapasitet på over 8 timer, og har god sikt både på dagtid og på natten. Har man et slikt kamera kan man også søke etter samleteiner.

Vanntett boks eller tilsvarende er nyttig for å oppbevare kamera, GPS og skrivesaker. Om man har en enkel plastkasse med lokk eller en mer proffboks spiller liten rolle.

Arbeidshansker En del fiskeredskap og svaberg kan ha svært skarpe påvekster som rur og skjell. Ta dine forholdsregler.

Framgangsmåte ved frivillig oppsyn

Vi vil utheve fire punkter for gjennomføring ved funn av et redskap

1. Undersøk om redskapen er merket med navn og adresse. Hvis ikke har du kommet over et ulovlig redskap.
2. Er det noe annet synlig ulovlig er det selvsagt ekstra viktig å notere seg redskapen, og da særlig om den har navn og adresse.

3. Noter posisjon (eller nærmeste stedsnavn) og beskriv hvordan overflatevaket ser ut og ellers det du vet om dyp og redskap og hva som mistenkes å være ulovlig med forholdet.
4. Når turen er avsluttet, eller i hastesaker med en gang, kan du ringe (fakse eller sende e-post) til politi eller kystvakten med de observasjonene du har tilgjengelig. Kystvakten er på vakt til å ta imot posisjoner på ulovlig redskap størstedelen av døgnet.

Noen greie normer

- Man skal ikke uten politimyndighet trekke opp redskap som åpenbart har en eier.
- Man skal ikke opptre som fiskerioppsyn.
- I akutte saker, eller dersom du trenger å få noe avklart, ta kontakt med politi, kystvakt eller fiskeridirektorat mens du er på stedet. De kan da hjelpe deg å vurdere forholdet og ta imot tipset på samme tid. Oppsynet har selvfølgelig erfaring fra mange liknende saker, og har også mange "kjenninger" langs kysten.
- Man skal formidle sine hensikter åpent og gjerne fortelle om hensikten for inspeksjon av overflatemerket hvis man møter eieren, men aldri provosere. Det er bedre å trekke seg tilbake og komme igjen en annen gang. Det er også mulig å legge igjen en beskjed eller advarsel (ikke trusler) til eier, på vaket eller redskapet.

Viktig kontaktinformasjon for tips

Norges Naturvernforbunds feltarbeidere
Tlf. 418 56 697 (Skagerrak) / 416 74 908 (Vestlandet)

Fiskerioppsynsbåt Munin
Tlf. 916 15 504

Kystvakt (Svenskegrense til Egersund)
KV Nornen
Tlf. 990 94 185

Kystvakt (Egersund til Stadt)
KV Tor
Tlf. 990 94 190

Kystvakt (Stadt til Rørvik)
KV Njord
Tlf. 990 94 135

Politi
Tlf. 02800, eller vaktsentral/miljøkontakt i ditt lokale politidistrikt

Fiskeridirektoratet
(v/ Terje Halsteinsen)
Tlf. 468 18 565

www.naturvern.no/hummertyvfiske-tips

Sist men ikke minst

Nyt turen, og kombiner den gjerne med en fisketur eller badetur med familie og venner. Lykke til!

Takk

Vi ønsker å takke samarbeidspartnere og frivillige i Arendal og Kragerø for båtlån, innlosjering og lokalkjennskap. Vi takker våre mange aktive lokallag og frivillige i Østfold, Vestfold og Vest-Agder som har jobbet i felt parallelt med oss i sekretariatet. Videre ønsker vi også å takke for godt samarbeid med myndigheter. Både i Agder og Telemark viser politiet en interesse vi mener bør være et mønster i resten av landet. Indre Kystvakt og fiskerioppsyn er alltid en fornøyelse å samarbeide med.

Vi ønsker videre å takke Fylkesmannen i Telemark for økonomisk støtte som betyr mye for oss. Anerkjennelsen er vel så viktig som det økonomiske.

Til slutt vil vi takke alle som har bidratt med tips og veiledning før, under aksjonen og i ettertid.

